

Gymnázium Arabská, Praha 6, Arabská 14

Obor programování, vyučující Mgr. Jan Lána

Jako Pavouk

Psaní všemi deseti

Filip Růžička

Květen, 2024

Prohlašuji, že jsem jediným autorem tohoto projektu, všechny citace jsou řádně označené a všechna použitá literatura a další zdroje jsou v práci uvedené. Tímto dle zákona 121/2000 Sb. (tzv. Autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů uděluji bezúplatně škole Gymnázium, Praha 6, Arabská 14 oprávnění k výkonu práva na rozmnožování díla (§ 13) a práva na sdělování díla veřejnosti (§ 18) na dobu časově neomezenou a bez omezení územního rozsahu.

V dne

Filip Růžička

Anotace

Zadání projektu

Webová aplikace na výuku psaní všemi deseti. Bude se skládat z lekcí přidávajících vždy 2-3 písmena na klávesnici. Tímto způsobem si člověk postupně osvojí celou klávesnici. V každé lekci budou cvičení s náhodnými písmenky, ale i se slovy obsahující pouze již naučená písmena.

Aplikace bude taktéž obsahovat přihlašovací systém, díky kterému bude mít každý uživatel k dispozici profil pro zobrazení svých zlepšení a statistik jako např. průměrnou rychlost, chybovost, procento dokončených lekcí atd. Co se týče technologií, použiji programovací jazyk Go pro backend, framework Vue.js pro frontend a databázi PostgreSQL pro ukládání dat o uživatelích a pro přístup k slovníku spisovné češtiny.

Obsah

1. Úvod	1
1.1. Výběr tématu	1
1.2. Použité technologie	1
1.2.1. Frontend	1
1.2.2. Backend	2
1.2.3. Databáze	2
1.2.4. Dokumentace	3
2. Psaní všemi deseti	3
2.1. Rozložení klávesnice	3
2.2. Prstoklad	4
3. Problémy	4
3.1. Slovník	4
3.2. Fungování na mobilních zařízeních	4
3.3. Dvě různé rozložení klávesnice	5
3.4. Optimalizace	6
3.5. Výběr jmen uživatelů	6
4. Do budoucna	7
4.1. Systém pro školy	7
4.2. Věty pro lekce	7
Odkazy	8

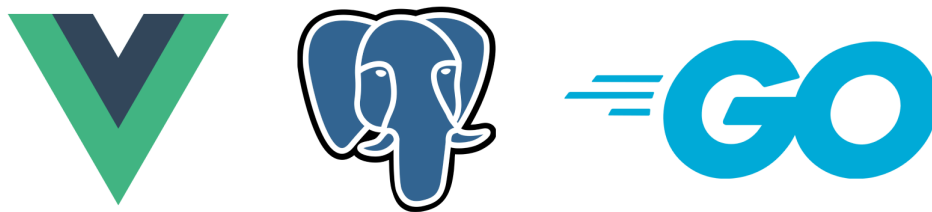
1. Úvod

1.1. Výběr tématu

Nápad na vývoj této webové aplikace byl fakt, že já sám **jsem neuměl psát všemi deseti**, a tak jsem se to rozhodl naučit. Se zděšením jsem ale zjistil, že co se týče české klávesnice, není moc možností, přičemž nějaké z nich stojí skoro 1000 Kč.

Ten fakt, že má můj projekt šanci uspět a nebýt jen další zapomenutá ročníková práce, pro mě byl motivací.

1.2. Použité technologie

Obrázek 1: Vue.js¹, PostgreSQL², Go³

1.2.1. Frontend

Pro vývoj frontendu neboli samotné webové stránky jsem si vybral framework **Vue.js**. Hlavním důvodem bylo, že už jsem s ním měl zkušenosti ze skupinového projektu pro minulý rok.

Místo Javascriptu jsem používal **Typescript**, ale nejsem si jist, jestli ho mohu doporučit. Čas od času jsem měl pocit, že musím psát hodně kódu navíc a že to přináší **více škody než užitku**.

Co se týče kaskádových stylů, držel jsem se **čistého CSS**, protože si myslím, že s nástroji jako Bootstrap nebo Tailwind ztrácíte jak čitelnost, tak kontrolu nad kódem. Přijde mi, že CSS se nějakým způsobem odděluje od samotného HTML z nějakého důvodu a nechci se vracet k tomuto:

```
<nav>
  <ul style="display: flex; justify-content: center; align-items:
center; max-width: 720px; margin: 0 auto; height: 100vh;
list-style: none;">
    <li style="width: 125px; height: 50px; transition:
background-position-x 0.9s linear; text-align: center;">
      <a href="/" style="font-size: 22px; color: #777;
text-decoration: none; transition: all 0.45s;">Home</a>
    </li>
    <li style="width: 125px; height: 50px; transition:
background-position-x 0.9s linear; text-align: center;">
      <a href="/about" style="font-size: 22px; color: #777;
text-decoration: none; transition: all 0.45s;">About</a>
    </li>
  </ul>
</nav>
```

1.2.2. Backend

Jako jazyk pro backend, program starající se o data, jsem si zvolil **Go**, protože se mi v té době hodně líbil Python a chtěl jsem zkusit něco podobného, ale více low-level. Dnes se mi ale zpátky nechce.

Použil jsem také framework Fiber, i když teď cítím, že bych se v klidu obešel bez něj, pouze za pomoci **standardní knihovny**.

Ještě jsem totiž nevěděl, jak moc dobrou standardní knihovnu Go má a že mindset Go programátorů je úplným opakem JS developerů. Když chce člověk něco udělat v Javascriptu, většinou už existuje asi 287 knihoven, které všechny dělají to samé trošku jinak. Nějaká lépe, nějaká hůř. Vybereme si tedy jednu z nich a začneme bezhlavě importovat cizí programy, kterým nerozumíme a ani nechceme rozumět.

V Go to tak není. Cokoliv, co potřebujete od regulárních výrazů, přes unit testování, datum a čas až po komunikaci se sítí už je v standardní knihovně, psané lidmi, kteří rozumí nejen jazyku samotnému, ale i danému problému.

1.2.3. Databáze

Pro uchovávání dat o uživateli, slovech pro psaní a podobně jsem zvolil relační databázi **PostgreSQL**, kvůli její popularitě a výkonu.

Ve výběrovém konkurzu byly i alternativy jako MongoDB nebo SQLite. Mongo jsem ale zavrhl, protože jsem chtěl spíše relační SQL databázi a SQLite mi zase v produkci přišlo hloupé.

1.2.4. Dokumentace

Pro psaní této dokumentace jsem využil **Typst** „*A markup-based typesetting system that is designed to be as powerful as L^AT_EX while being much easier to learn and use.*“⁴ Chtěl jsem se vyhnout stylování v MS Word, a L^AT_EX mi přišel dost zkosnatělý. Chvilku jsem tedy hledal a nakonec zkusil moderní, také open-source, alternativu.

2. Psaní všemi deseti

2.1. Rozložení klávesnice

Klávesnice, kterou používáme každý den na počítači nebo telefonu není vůbec uzpůsobena na rychlé ani pohodlné psaní. Proč to tak ale je? Proč používáme zrovna rozložení QWERTZ a QWERTY? Proč ne třeba ABCDEF?

Všechny cesty vedou až do roku 1878 k **psacímu stroji** Remington⁵, který se objevil s námi známým QWERTY a o deset let později bylo toto rozložení dokonce přijato za standard. Konstrukteři se při vytváření klávesnice k prvním psacím strojům totiž potýkali s **problémem zasekáváním kladívek** stisknutých rychle za sebou. Docházelo k tomu ještě častěji, pokud byly tyto dvě klávesy vedle sebe.⁶ Proto se musely klávesy, které se často píší po sobě „rozházet“ dál od sebe a vznikla tak námi známá QWERTY.

V Česku nebo například v Německu se převážně používá lehce modifikovaná QWERTZ, jednoduše proto, že v **němčině** se písmeno Z vyskytuje daleko častěji než Y a tak si tyto klávesy Němci prohodili, aby měli Z blíže po ruce. V té době se na území České republiky psalo převážně německy, a tak jsme tuto úpravu přijali.⁶

Přestože dnes už takový problém s kladívky nemáme, zvyk je železná košile.

Obrázek 2: Psací stroj⁷

2.2. Prstoklad

Když už víme, jak vznikla naše klávesnice, pojďme se podívat, jak rozmístit prsty, abychom ji celou ovládli. Záchranným bodem pro nás jsou klávesy F a J ležící téměř ve středu. Ty na drtivé většině klávesnic mají **malé výstupky**, nahmatatelné i poslepu. Na tyto dvě hlavní umístíme ukazováčky a ostatní prsty na klávesy ve stejné řadě. Vycházet tedy budeme z tlačítek ASDF a JKLŮ. Každý prst si poté hledá svůj **pomyslný sloupeček** jak můžete vidět na obrázku 3. Výjimkou jsou palce. Ty se při psaní starají pouze o mezerník.

Obrázek 3: Prstoklad

3. Problémy

3.1. Slovník

Jednou z prvních komplikací bylo najít nějaký dobrý slovník (respektive seznam českých slov, ne jejich významy). Jediný takový seznam, který jsem byl schopen dohledat byl Český národní korpus SYN2015 o cca 70 000 slovech, který jsem si zatím zredukoval asi na **61 000** a pořád čas od času narazím na nějaké cizí nebo zvláštní slovo. Ručně projít tisíce slov totiž není žádný med.

3.2. Fungování na mobilních zařízeních

Fungování aplikace na výuku psaní všemi deseti na mobilních zařízeních je docela **paradox**. Přestože samotné psaní nedává smysl na malém displeji, musí být stránka přístupná na jakémkoli stroji. V roce 2023 asi 3/4 návštěvnosti webu totiž pocházelo z telefonů.⁸

Jako Pavouk je tedy responzivní a plně funkční na malých displejích, co se obsahu, přihlašovacího systému, statistik a dalšího týče. Když se ale uživatel pokusí vstoupit do samotného přepisování textů, setká se s hláškou „*Psaní na telefonech zatím neučíme...*“

Aplikace detekuje mobilní zařízení jednoduše podle šířky HTML dokumentu. Druhou největší modifikací webu je asi menu, které se schovává do strany a je přístupné přes kulaté tlačítko v rohu obrazovky.

3.3. Dvě různé rozložení klávesnice

Jedním z problémů, které nevycházeli z technického provedení, ale z čistého konceptu byla implementace QWERTZ a QWERTY. Nemyslím teď samotnou grafickou klávesnici na frontendu, kde stačilo prohodit Z a Y, ale problém se slovy pro každou lekci zvlášť.

Moje první **nedomyšlené řešení**, které jsem psal ještě v době, kdy stránka disponovala jen texty z náhodně složených písmen, spočívalo v záměně písmenek po vygenerování textu. Tento způsob však logicky fungoval jen pro texty bez slov („ffjj jffj jjff“) a záměna těchto písmen ve cvičení se slovy nebyla ideální („kŭylata yŭstat sayka“).

V databázi máme relaci „slovník“, která jak název napovídá, obsahuje všechna slova používaná k trénování. V lekci je ale nutné používat pouze slova složená z **již naučených** písmen. Proto jsem si lekce rozdělil na skupiny podle klávesnice, pro kterou jsou stvořeny a každému slovu přiřadil id lekce, ve které už je možné ho napsat. Níže v ukázce dat vlevo z databáze můžeme vidět jednotlivé lekce a typ klávesnice, ke kterému patří. Potom v druhé tabulce vpravo vidíme slova ze slovníku a „id“ lekcí, do kterých patří v závislosti na rozložení klávesnice.

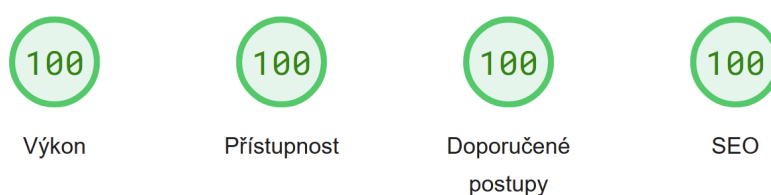
lekce			slovník		
id	písmena	klavesnice	slovo	qwertz_id	qwerty_id
...					
4	aů	oboje			
5	tz	qwertz	autorství	17	17
6	ty	qwerty	autorů	9	9
7	ru	oboje	auty	13	7
...			autory	13	9
12	cn	oboje	autoři	16	16
13	yxm	qwertz			
14	zxm	qwerty			
15	žý	oboje			
...					

Jako příklad se můžeme podívat na slovo auty, které do množiny již použitelných slov nepřichází ve stejné lekci. U varianty QWERTY totiž už umíme všechna potřebná písmena u 7. lekce. Na druhou stranu u QWERTZ, kde u 7. lekce ještě neumíme písmeno Y, se slovo auty objeví až ve 13. lekci, kdy se Y naučíme.

3.4. Optimalizace

SEO (Search Engine Optimization) je něco, čemu by se většina vývojářů raději vyhnula. Bohužel se ale bez toho vaše aplikace k nikomu nedostane. Proto jsem se i na tuto stránku vývoje zaměřil a optimalizoval všechny aspekty aplikace tak, aby byly všechny vyhledávače spokojené a aby hladce běžela na jakkoliv starém hardwaru (testováno na Macbooku, 2008, Intel Core 2 Duo, 4GB RAM, linux).

PageSpeed Insights (běžící na open-source Lighthouse)⁹ je **nástroj od Google**, který poskytuje statistiku o výkonu a celkové použitelnosti jakékoliv webové stránky. Nejdůležitější jsou ale doporučení a způsoby, jak veškeré problémy se stránkou vyřešit, které tento nástroj také poskytuje. Poté co jsem prošel každý jeden problém a obětoval pár hodin svého času, jsem dosáhl výsledku níže.

Obrázek 4: PageSpeed Insights screenshot

Co se týče samotných vyhledávačů, nejpopulárnější Google má paradoxně moji aplikaci rád nejméně. Alternativy jako DuckDuckGo, Qwant nebo Bing zobrazují stránku mnohem častěji a jako jednu z prvních. Naštěstí se ale i pozice na Google vyhledávači postupně zlepšuje.

3.5. Výběr jmen uživatelů

Jelikož Jako Pavouk disponuje i přihlašování pomocí Googlu, musel jsem se potýkat s otázkou, jaké **unikátní jméno** uživateli přiřadit pro naši databázi, která nemá stejné požadavky na jeho tvar. Od googlu po přihlášení získám kromě e-mailu i jméno a příjmení uživatele, ze kterého můžu vykouzlit jméno pro naši aplikaci.

První implementace vypadala tak, že jsem vytáhl jména všech uživatelů z databáze, v lineárním čase je naházel do hašovací tabulky a poté v konstantním čase zkoušel různé kombinace jména a příjmení. Datovou strukturu jsem sice použil, abych se nemusel zbytečně dotazovat do databáze, ale když jsem se podruhé zamyslel, nebylo to neoptimálnější řešení, jelikož šance, že jméno už bude používáno, je velmi malá. Proto bylo často zbytečné vytvářet hash tabulku jen kvůli jedné jediné kontrole.

Způsob, kterým jsem nakonec první řešení nahradil, spočívá ve **přidání náhodného čísla za jméno** uživatele. Tímto způsobem je velmi malá pravděpodobnost na kolizi v databázi, a ještě menší na to, že tato kolize nastane vícekrát. Díky tomuto vylepšení není potřeba načítat všechny jména uživatelů a ani na databázi nebude příliš velký nápor.

4. Do budoucna

4.1. Systém pro školy

Napadají mě dva způsoby jak aplikaci udělat **profitabilní**. Jednou možností je za pár let, až bude aplikace více známá, udělat po vzoru konkurence kurz placený.

Druhá, podle mého názoru lepší varianta, by byla přidat **systém pro učitele**, pomocí kterého by mohli například vytvářet třídy, přidávat žáky, sledovat jejich pokroky a zadávat domácí úkoly.

Tato funkcionality pro školy by byla placená, ať už ve formě roční licence, jednorázové platby, nebo menší částky za každého studenta.

4.2. Věty pro lekce

Trénování na celých větách je zatím možné pouze pro uživatele, kteří si již celou klávesnici osvojili. Důvod je jednoduchý. Nemám k dispozici žádný soubor vět, obsahujících pouze **omezený výběr písmen**.

Zkoušel jsem využít sílu, v současné době velmi populárních, LLMs (large language model), ale bohužel moc neporozuměly mému požadavku. Myslím, že tyto modely úplně nerozumí vztahu mezi písmeny a slovy (dotaz 1). Zatím jediným způsobem, jak získat takový soubor, je napsat si věty sám.

Napiš mi 10 vět obsahujících pouze písmenka f,j,g,h,d,k,s,l,a,ů, q,ú,w,p,e,o,r,i,t,u,z.

Odpověď Google Gemini:

1. Fialový drak s hnědýma očima klidně seděl na louce.
2. Hasič s houbou uhasí hořící dům.
3. Krásná princezna s úsměvem tančila na plese.
4. Děti si hrály na schovávanou v parku.

Odpověď ChatGPT:

1. Jak úžasné je, že žluté květy rostou v dáli.
2. Vůně jasmínu zdobí chodbu hotelu.
3. Klidně si odpočiň pod stromem.
4. Fénix je symbol obnovy a síly.

Dotaz 1: (březen 2024)^{10,11}

Odkazy

- 1 Vue.js logo. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/9/95/Vue.js_Logo_2.svg/1200px-Vue.js_Logo_2.svg.png
- 2 PostgreSQL logo. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/2/29/Postgresql_elephant.svg/993px-Postgresql_elephant.svg.png
- 3 Go logo. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/05/Go_Logo_Blue.svg/1200px-Go_Logo_Blue.svg.png
- 4 Repozitář jazyku Typst. <https://github.com/typst>
- 5 Historie rozložení kláves. https://cs.wikipedia.org/wiki/Rozlo%C5%BEen%C3%AD_kl%C3%A1ves
- 6 QWERTZ rozložení. https://cs.wikipedia.org/wiki/Psac%C3%AD_stroj
- 7 Psací stroj. https://as1.ftcdn.net/v2/jpg/06/34/81/28/1000_F_634812812_h5mTXqkvNsiB2mkz1uLoR6O1QBi7x4L.jpg
- 8 Mobile vs Desktop statistika. <https://www.semrush.com/blog/mobile-vs-desktop-usage/>
- 9 Lighthouse. <https://developer.chrome.com/docs/lighthouse/overview/#psi>
- 10 Google Gemini. <https://gemini.google.com/>
- 11 ChatGPT. <https://chat.openai.com/>